

NiN Basiskartlegging av verneområder i Vestfold og Telemark fylke 2023

Anders Thylén / Kristine Heistad / Kjell Magne Olsen / Øivind Gammelmo

NiN Basiskartlegging av verneområder Vestfold og Telemark fylke 2023

Forfattere: Anders Thylén / Kristine Heistad / Kjell Magne Olsen / Øivind Gammelmo

Publisert: 06.12.2023

Antall sider: 30 sider

Publiseringstype: PDF med aktive lenker

Oppdragsgiver: Miljødirektoratet

Tilgjengelighet: Dokumentet er offentlig tilgjengelig

Rapporten refereres som: Thylén, A., Heistad, K., Olsen, K.M. og Gammelmo, Ø. 2023. NiN Basiskartlegging av verneområder i Vestfold og Telemark fylke 2023. Biofokus rapport 2023-119. Stiftelsen Biofokus. Oslo.

Forsidebilder: Eikeskog, Malmhella / Fantholmane (midtre)/ Selskjæra naturreservat / Matløs (nord) / Kjær naturreservat / Foto: Anders Thylén / Øivind Gammelmo.

Biofokus rapport 2023–119

ISSN 1504-6370

ISBN 978-82-8449-290-2

Gaustadalléen 21
NO-0349 OSLO
Org.nr: 982 132 924
post@biofokus.no
www.biofokus.no

Forord

Stiftelsen Biofokus har som del av kartlegging av naturtyper etter Miljødirektoratets instruks i Bamble og Kragerø, på oppdrag fra Miljødirektoratet, også foretatt naturfaglige registreringer i 8 verneområder i fylket. Lukas Tietgen har vært kontaktperson hos Miljødirektoratet for oppdraget, mens Line-Kristin Larsen er den som ansvarer for basiskartlegging i verneområder. Anders Thylén har vært prosjektleder og har stått for hoveddelen av NiN-kartleggingen, mens Øivind Gammelmo har bidratt i felt i Kjær naturreservat. Kjell Magne Olsen har stått for grundig artskartlegging av mange av reservatene, mens Kristine Heistad har bidratt i utarbeidelse av rapport. Vi vil gjerne takke Trond Eirik Silsand hos Statsforvalteren for innspill og dialog i arbeidet. Vi vil også takke andre ansatte i Biofokus som har bidratt med å bestemme innsamlede arter.

Oslo, 6. desember 2023

Anders Thylén

Sammendrag

Stiftelsen BioFokus har på oppdrag for Miljødirektoratet foretatt naturfaglige registreringer etter NiN 2.2 i åtte verneområder i Kragerø og Bamble kommuner i Vestfold og Telemark fylke.

Verneområdene består av et plantefredningsområde, et naturminne, to biotopvern og resten naturreservater. Data er registrert via NiN-app og levert til godkjenning hos oppdragsgiver via NiN-web. Det ble registrert en del rødlistede arter og fremmede arter, som blir tilgjengelig i Artskart.

De ulike verneområdene oppviser noe variasjon i naturtyper. Naturreservatene og biotopvernområdene i fjorden består av holmer og skjær som i hovedsak domineres av naturtyper som åpen grunnlendt mark, og nakent berg. Stokkeåsen naturminne er et område som er vernet på grunn av vulkanske bergarter knyttet til Fensfeltet. Dette området består av åpen grunnlendt mark, mens Kjær naturreservat til stor del består av edellauvskog.

På holmer og skjær i fjorden er spredning av fremmede arter en utfordring, og det bør vurderes å sette i gang tiltak for bekjempelse. Spesielt rynkerose og gravbergnapp, som begge er risikovurdert til svært høy risiko (SE) utgjør den største trusselen. Skogområdene, som for eksempel Kjær naturreservat, er vernet for ivareta spesielle skogtyper og gammel skog, og har lite behov for skjøtsel. Malmhella plantefredningsområde er vernet på bakgrunn av forekomster av den sjeldne arten raggarve (CR). Status for raggarve er ukjent og bør undersøkes bedre. Malmhella og betydelige inntilliggende arealer på Valberg har klare verneverdier knyttet til skog, og skogvern av større areal bør vurderes her.

Under årets kartlegging ble det registrert i alt elleve funn av seks ulike rødlistearter av karplanter, moser, lav og sopp og det ble i alt registrert 20 funn av ti ulike fremmedarter/problemarter. Det ble generelt gjort mange artsregistreringer.

I oppdraget inngikk også Berg plante – og dyrefredningsområde (VV00002409), men dette området ble basiskartlagt i et annet parallelt prosjekt for Miljødirektoratet, av et annet konsulentfirma, noe som vi oppdaget underveis i feltsesongen. Området omtales derfor ikke i denne rapporten.

Innhold

Sammendrag	4
Innhold	5
1 Innledning	7
2 Metode	8
2.1 Kunnskapsgrunnlag og forarbeid	8
2.2 Gjennomføring av feltarbeid	8
2.3 Kartleggingsverktøy	8
3 Verneområder kartlagt i 2023	9
4 Fantholmane-Matløs biotopvern (VV00002739)	10
4.1 Forvaltningsutfordringer – sammendrag	10
4.2 Naturfaglige observasjoner	10
4.3 Forvaltningsrelevante problemstillinger	11
4.4 Praktiske utfordringer i felt	11
4.5 Usikkerhet og alternative valg	11
5 Bukkholmskjæra naturreservat (VV00001698)	12
5.1 Forvaltningsutfordringer – sammendrag	12
5.2 Naturfaglige observasjoner	13
5.3 Forvaltningsrelevante problemstillinger	13
5.4 Praktiske utfordringer i felt	13
5.5 Usikkerhet og alternative valg	13
6 Brennevinsholmen østre biotopvernområde (VV00002736)	14
6.1 Forvaltningsutfordringer – sammendrag	14
6.2 Naturfaglige observasjoner	15
6.3 Forvaltningsrelevante problemstillinger	15
6.4 Praktiske utfordringer i felt	15
6.5 Usikkerhet og alternative valg	15
7 Selskjæra naturreservat (VV00001642)	16
7.1 Naturfaglige observasjoner	17
7.2 Forvaltningsrelevante problemstillinger	17
7.3 Praktiske utfordringer i felt	17
7.4 Usikkerhet og alternative valg	17
8 Lindholmane naturreservat (VV00001636)	18
8.1 Forvaltningsutfordringer – sammendrag	18
8.2 Naturfaglige observasjoner	19

8.3	Forvaltningsrelevante problemstillinger.....	19
8.4	Praktiske utfordringer i felt	19
8.5	Usikkerhet og alternative valg	19
9	Malmhella plantefredningsområde (VV00002430)	21
9.1	Forvaltningsutfordringer – sammendrag	21
9.2	Naturfaglige observasjoner	22
9.3	Forvaltningsrelevante problemstillinger.....	22
9.4	Praktiske utfordringer i felt	23
9.5	Usikkerhet og alternative valg	23
10	Stokkeåsen naturminne (VV00002422).....	23
10.1	Forvaltningsutfordringer – sammendrag	24
10.2	Naturfaglige observasjoner	24
10.3	Forvaltningsrelevante problemstillinger.....	24
10.4	Praktiske utfordringer i felt	25
10.5	Usikkerhet og alternative valg	25
11	Kjær naturreservat (VV00001225).....	25
11.1	Forvaltningsutfordringer – sammendrag	26
11.2	Naturfaglige observasjoner	26
11.3	Forvaltningsrelevante problemstillinger.....	26
11.4	Praktiske utfordringer i felt	26
11.5	Usikkerhet og alternative valg	27
12	Artsregistreringer.....	28
13	Referanser	29

1 Innledning

På oppdrag for Miljødirektoratet har Biofokus fått i oppgave å utføre basiskartlegging i totalt åtte verneområder i Kragerø og Bamble kommuner i Vestfold og Telemark fylke. Dette som en del av oppdrag med naturtypekartlegging etter Miljødirektoratets instruks i et større område i fylket. Denne rapporten skal gi en kort oversikt over alle kartlagte verneområder, samt omtale vanskeligheter eller usikkerheter i typebestemmelser og utfigurering etter NiN 2.2. Rapporten omtaler også spesielle utfordringer, behov for skjøtsel og andre forvaltningsbehov i de kartlagte verneområdene.

2 Metode

I Norge er det utarbeidet et system for å typeinndele og beskrive all variasjon i norsk natur både på fastlandet, i ferskvann og i havområder. Dette systemet, Natur i Norge (NiN), foreligger i versjon 2.2. og er publisert digitalt hos Artsdatabanken (Halvorsen, 2016). Kartleggingsenheter og kartleggingsreglene følger kartleggingsveileder for kartlegging etter NiN i målestokk 1:5000 (Bratli et al., 2019) og oppdragsbeskrivelsen for basiskartleggingen i 2023 (Miljødirektoratet 2023).

I basiskartleggingen kartlegges alt landareal, slik at resultatet er en heldekkende inndeling i kartleggingsenheter og beskrivelse av egenskaper for disse. Oppdragsbeskrivelsen har egne regler for sammenslåing av kartleggingsenheter (f.eks. fattige skogtyper), for å effektivisere kartleggingen i felt, men samtidig ikke gå glipp av relevante data. Kartleggingen omfatter kun terrestrisk natur (landarealer), men et par typer marine / limniske miljøer blir også registrert (hovedsakelig rike helofytt-sumper).

2.1 Kunnskapsgrunnlag og forarbeid

Grunnleggende data om de ulike verneområdene er gjennomgått på forhånd for å få et godt overblikk over kjente naturkvaliteter, forvaltningsutfordringer etc. Kilder som er brukt er bl.a. Naturbase (Miljødirektoratet, 2023), Artskart (ref xx), historiske flybilder og eventuelle eksisterende forvaltningsplaner.

Kunnskapsgrunnlaget for de ulike verneområdene varierer. Dokumentasjonen i Naturbase er som regel en kortfattet beskrivelse av respektive verneområde og eventuelle kartlagte naturtypelokaliteter. Artsdata i Artskart er også av svært varierende dekning og kvalitet. Verneområder hvor det er utarbeidet forvaltningsplan er generelt de som har best kunnskapsgrunnlag om naturkvaliteter.

2.2 Gjennomføring av feltarbeid

Feltkartlegging ble i hovedsak utført i slutten av september, men Kjær naturreservat ble feltkartlagt tidligere på sommeren. Tidsbruken i de ulike områdene har variert avhengig av størrelse og kompleksitet i naturforhold.

Flere av verneområdene har ferdselsrestriksjoner grunnet hekkende sjøfugl, og kartleggingen har for disse måttet vente til etter 1. august. Øyer i skjærgården i Bamble og Kragerø ble nådd med kano.

Artskartlegging i prosjektet har (foruten vurdering av skillearter mellom kartleggingsenheter) vært fokusert på rødlistearter (Artsdatabanken, 2021), fremmede arter (Artsdatabanken, 2023) og andre problemarter. Alle relevante funn er registrert i Artskart.

2.3 Kartleggingsverktøy

Undersøkellesområdene er definert og laget av oppdragsgiver. Registreringen gjøres hovedsakelig digitalt i felt, via NiN-appen, på ipad. NiN-appen gjør det mulig at alle dataene er mer eller mindre ferdig bearbeidet når man forlater et område, og dataene (kartinformasjon og registrerte variabler) blir

tilgjengelig direkte for oppdragsgiver. Topologi etc. blir kontrollert inne i etterkant, før dataene blir sendt til godkjenning i NiN-web.

For artsregistrering har Biofokus brukt sin egen app felt-BAB for registrering direkte i felt. Registreringene går deretter via Biofokus sin ArtsfunnBase (BAB), og er dermed gjort tilgjengelig i Artskart (Artsdatabanken og GBIF Norge, 2023).

3 Verneområder kartlagt i 2023

Biofokus har basiskartlagt i alt åtte verneområder i Vestfold og Telemark fylke. De kartlagte verneområdene består av to biotopvern, et plantefredningsområde, et naturminne og resten naturreservater, som alle ligger i Kragerø og Bamble kommuner. De fleste områdene består av øyer og skjær i fjorden, mens Malmhella plantefredningsområde, Stokkeåsen naturminne og Kjær naturreservat ligger på fastlandet.

Tabell 1: Verneområder kartlagt i Vestfold og Telemark fylke i 2023

Navn	VO-nummer	Verneform	Kommune(r)	Alt landareal kartlagt	Delområde ca. daa.
Fantholmane-Matløs biotopvern	VV00002739	biotopvern	Kragerø	Ja	
Bukkholskjæra naturreservat	VV00001698	naturreservat	Kragerø	Ja	
Brennevinsholmen biotopvern	VV00002736	biotopvern	Bamble	Ja	
Selskjæra naturreservat	VV00001642	naturreservat	Bamble	Ja	
Lindholmane	VV00001636	naturreservat	Bamble	Ja	
Malmhella plantefredningsområde	VV00002430	plantefredningsområde	Kragerø	Ja	
Stokkeåsen naturminne	VV00002422	naturminne	Bamble	Ja	
Kjær naturreservat	VV00001225	naturreservat	Bamble	Ja	

4 Fantholmane-Matløs biotopvern (VV00002739)

Området ble registrert av Anders Thylén og Kjell Magne Olsen den 28.09.2023.

4.1 Forvaltningsutfordringer – sammendrag

Tabell 2. Forvaltningsrelevante problemstillinger for Fantholmane-Matløs biotopvern.

Beskrivelses-variabler	Arter/inngrep	Lokaliteter	Situasjon	Tiltak
7FA Fremmede arter >=2	Sprikemispel, Gravbergknapp, Rynkerose og vinterkarse	Nakent berg, åpen grunnlendt mark, skogsmark	Det er ulik fordeling av de fremmede artene på de ulike øyene, og alle øyene er ikke like mye påvirket.	Bekjempe høyrisikoarter før de sprer seg videre
5XG-SM Menneskeskapte objekter - annen løs gjenstand - Små objekter 0-1/16	Løst bord, rester etter hytte.	NIN5K2310185953 og NIN5K2310185959 Strandberg og skogsmark	Rester etter hytte. Løst bord ligger på strandberg.	Alle objekter som ikke er organiske materialer bør fjernes fra lokaliteten.

4.2 Naturfaglige observasjoner

Fantholmane-Matløs består av to grupper av middels store holmer og skjær 50-200 m fra land ved Lovisenberg i Hellefjorden og er viktige hekkelokaliteter for fiskemåke. Fantholmane omfatter fire-seks holmer/skjær, mens Matløs omfatter fire holmer/skjær. Berggrunnen består av prekambrisk gneis/granitt, med noe løsmasser. Det er gras-, urte- og buskvegetasjon på de største holmene og trær forekommer spredt. Det ble totalt registrert 79 artsfunn på Fantholmane og 77 artsfunn på Matløsholmene under kartleggingen. Hovedvekten av funnene er karplanter, men også insekter og moser er registrert.

Fantholmane inneholder for det meste naturtypene åpen grunnlendt mark og nakent berg. På den midterste av Fantholmane ble det registrert relativt mye vinterkarse og enkelte forekomster av rynkerose og sprikemispel. Her var det også et søkk med fukteng med mjørdurt, og det var små engflekker.

Den sørligste av Fantholmane er mer variert og består av svak-lyng-lågurtskog, åpen grunnlendt mark, nakent berg og strandberg. Her ble det registrert rester av en hytte og et løst bord.

På den nordligste av Matløsholmene ble det registrert en del spirkemispel og noe gravbergknapp og vinterkarse. Helt i nord på holmen er det et område med lågurtskog, med osp og noe morell i tresjiktet.

På den sørligste av Matløsholmene er det registrert vinterkarse.

4.3 Forvaltningsrelevante problemstillinger

Fremmede arter er hovedutfordringen på både Fantholmane og Matløs. Arter som Sprikemispel (SE), Gravbergknapp (SE), Rynkerose (SE) og vinterkarse (NR) er registrert, der de tre førstnevnte er vurdert til å utgjøre svært høy risiko ifølge fremmedartslista (Artsdatabanken, 2023). Det bør settes i gang tiltak for å bekjempe høyrisikoartene og hindre videre spredning.

4.4 Praktiske utfordringer i felt

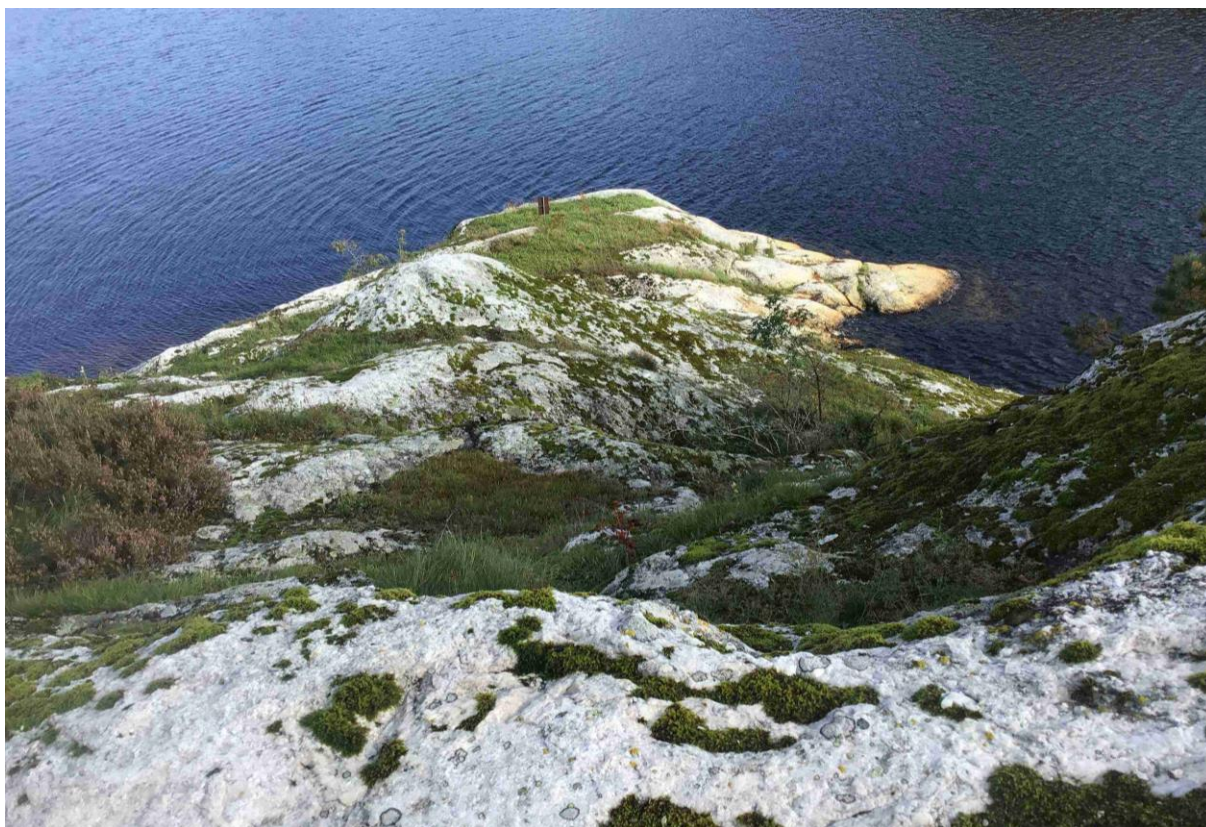
Befaring ble gjort i slutten av september, hvilket fortsatt var et godt tidspunkt for å fange opp det meste av karplantefloraen. Været var godt og kartleggingen uproblematisk, selv om det var litt strev med adkomst med kano.

4.5 Usikkerhet og alternative valg

For de største øyene er omfanget av tidligere beitepåvirkning usikker. Arealene ble registrert uten hevdpreg, men det har trolig vært beite her langt tilbake i tid.

Figur 1: Bildet er tatt fra den midterste av Fantholmane (Foto: Anders Thylén, 2023)

Figur 2: Den nordligste av Matløs-holmene består av mye nakent berg og åpen grunnlendt mark. (Foto: Anders Thylén, 2023)

5 Bukkholmskjæra naturreservat (VV00001698)

Området ble registrert av Anders Thylén og Kjell Magne Olsen den 28.09.2023.

5.1 Forvaltningsutfordringer – sammendrag

Tabell 3. Forvaltningsrelevante problemstillinger i Bukkholmskjæra naturreservat.

Beskrivelses-variabler	Arter/inngrep	Lokaliteter	Situasjon	Tiltak
7FA Fremmede arter = 1 og 2	Vinterkarse (NR)	Nakent berg og åpen grunnlendt mark	Noe vinterkarse, spesielt på åpen grunnlendt mark	Overvåke
5XG-SM Menneskeskapte objekter - Annen løs gjenstand - Små objekter - 0 – 1/16	En trebjelke og en fastmurt ovn/ildsted	NIN5K2310185958 Åpen grunnlendt mark	Det ble funnet en trebjelke og et murt ildsted	Impregnert trevirke bør fjernes fra lokaliteten.

5.2 Naturfaglige observasjoner

Naturreservatet består av to skjær øst for Bukkholmen i Hellefjorden i Kragerø kommune. Området er vernet med formål om å bevare viktige hekkeområder for sjøfugl. Naturtypene består av nakent berg og åpen grunnlendt mark. Den østligste av de to skjærene i reservatet er uten fremmede arter eller annen menneskelig påvirkning. Skjæret i vest, nærmest Bukkholmen, har innslag av den fremmede arten vinterkarse og også noe forsøpling.

Det ble totalt registrert elleve artsfunn på holmen i vest (NIN5K2310185958) og 21 registreringer på holmen i øst (NIN5K2310185951). Det er tidligere registrert flere rødlistede sjøfugler i området.

5.3 Forvaltningsrelevante problemstillinger

Det er registrert en del vinterkarse på den vestligste øya, som er vurdert til å ha svak til nokså svak effekt. Denne arten står som «ikke risikovurdert» (NR) på Fremmedartslista 2023, på bakgrunn av at den ble etablert i Norge før år 1800, men den kan likevel være en potensiell problemart, og området bør overvåkes.

5.4 Praktiske utfordringer i felt

Befaring ble gjort i slutten av september, hvilket fortsatt var et godt tidspunkt for å fange opp det meste av karplantefloraen. Været var godt og kartleggingen uproblematisk, selv om det var litt strev med adkomst med kano.

5.5 Usikkerhet og alternative valg

Det var noe usikkerhet knyttet til avgrensninger mellom for eksempel nakent berg og åpen grunnlendt mark, da disse overgangene ofte er gradvise, og det ikke alltid er åpenbart hvor grensene mellom naturtypene går.

Figur 3: Nakent berg og åpen grunnlendt mark dominerer på den vestligste av Bukholmsskjæra (Foto: Anders Thylén, 2023)

6 Brennevinsholmen østre biotopvernområde (VV00002736)

Området ble registrert av Anders Thylén og Kjell Magne Olsen den 27.09.2023.

6.1 Forvaltningsutfordringer – sammendrag

Tabell 4. Forvaltningsrelevante problemstillinger for Brennevinsholmen østre biotopvern.

Beskrivelses-variabler	Arter/inngrep	Lokaliteter	Situasjon	Tiltak
7FA Fremmede arter ≥ 4	Gravbergknapp, sibirbergknapp, matgrasløk, havre, vinterkarse, solsikke	Åpen grunnlendt mark	Flere ulike fremmede arter, der mange har stor utbredelse. Flere av artene	Bekjempelse av de mest invasive artene som gravbergknapp, sibirbergknapp og matgrasløk. Tildekking/luking

			utgjør svært høy risiko.	
--	--	--	--------------------------	--

6.2 Naturfaglige observasjoner

Østre Brennevinsholmen er en middels stor holme og to mindre skjær ca. 50 meter fra land ved Finnmarkstrand i Trosbyfjorden. Dette har tidligere vært kanskje den største hekkemåkekolonien i Telemark, og er vernet med formål om å beskytte en viktig holme for sjøfugl i hekketiden. Berggrunnen består av prekambrisk gneis/granitt. Holmen har sprasomt løsmassedekke med noe gras- og urtevegetasjon. Holmen består av nakent berg og åpen grunnlendt mark. Det ble registrert 57 artsfunn under kartleggingen, hvorav seks av dem er definert som fremmede arter eller problemarter. Det er registrert flere fremmede arter og problemarter på øya, herav gravbergknapp, sibirbergknapp, matgrasløk, havre, vinterkarse og solsikke. De fremmede artene ble i hovedsak registrert i områdene med åpen grunnlendt mark.

Den rødlistede arten ask (EN) ble også registrert. Det er tidligere gjort flere registreringer av rødlistede sjøfugler i området.

6.3 Forvaltningsrelevante problemstillinger

Området har mange fremmede arter og problemarter, der gravbergknapp, sibirbergknapp og matgrasløk er arter som utgjør svært høy risiko (SE). Dette er arter med stort invasjonspotensiale som bør forsøkes bekjempes.

6.4 Praktiske utfordringer i felt

Befaring ble gjort i slutten av september, hvilket fortsatt var et godt tidspunkt for å fange opp det meste av karplantefloraen. Været var godt og kartleggingen uproblematisk, selv om det var litt strev med adkomst med kano.

6.5 Usikkerhet og alternative valg

Det var noe usikkerhet knyttet til avgrensninger mellom for eksempel nakent berg og åpen grunnlendt mark, da disse overgangene ofte er gradvise, og det ikke alltid er åpenbart hvor grensene mellom naturtypene går.

Figur 4: Typisk inventar på Brennevinsholmen østre biotopverneområde (Foto: Anders Thylén, 2023)

7 Selskjæra naturreservat (VV00001642)

Området ble registrert av Anders Thylén og Kjell Magne Olsen den 27.09.2023.

Forvaltningsutfordringer – sammendrag

Tabell 5. Forvaltningsrelevante problemstillinger i Selskjæra naturreservat.

Beskrivelses-variabler	Arter/inngrep	Lokaliteter	Situasjon	Tiltak
7FA Fremmede arter ≥ 4	Gravbergknapp	NIN5K2310185689 og NIN5K2310185694 Åpen grunnlendt mark og nakent berg	Svært mye gravbergknapp i enkelte partier, spesielt i NIN5K2310185689	Fjerning/tildekking

5XG-SM Menneskeskapte objekter - Annen løs gjenstand - Små objekter - 0 – 1/16	En treplanke.	NIN5K2310185694 Strandberg - kalkfattige strandberg	Det er noe ilanddrevet impregneret trevirke.	Impregneret trevirke bør fjernes fra lokaliteten.
--	---------------	---	--	--

7.1 Naturfaglige observasjoner

Selskjæra er en øygruppe som ligger nordvest for Furuholmene ytterst i Fossingfjorden. Formålet med fredningen er å bevare livsmiljøet for plante- og dyrelivet i området, særlig ut fra hensynet til sjøfuglene og deres hekkeplasser.

Lokaliteten er kalkfattig til intermediær og består av naturtypene åpen grunnlendt mark, nakent berg og strandberg. Den vestlige delen av lokaliteten (NIN5K2310185689) er i enkelte partier dekket av gravbergknapp, som utgjør svært høy risiko (SE) på fremmedartslista. Det ble til sammen registrert 57 arter på Selskjæra, der i blant den rødlistede arten ble ask (EN). Det er tidligere registrert flere rødlistede sjøfugler i området.

7.2 Forvaltningsrelevante problemstillinger

Det er registrert store mengder gravbergknapp (SE) i enkelte partier, spesielt i lokaliteten NIN5K2310185689, som ligger vest på Selskjæra. Her var enkelte områder dekket av gravbergknapp. Det er også registrert en del gravbergknapp øst på øya, men her er den ikke like dominerende. Gravbergknapp er en art som har stort invasjonspotensial og kan fortrenge stedegne arter. Det bør derfor settes i gang bekjempelsestiltak og arten bør overvåkes, for å hindre videre spredning.

7.3 Praktiske utfordringer i felt

Befaring ble gjort i slutten av september, hvilket fortsatt var et godt tidspunkt for å fange opp det meste av karplantefloraen. Været var godt og kartleggingen uproblematisk, selv om det var litt strev med adkomst med kano.

7.4 Usikkerhet og alternative valg

Det var noe usikkerhet knyttet til avgrensninger mellom for eksempel nakent berg og åpen grunnlendt mark, da disse overgangene ofte er gradvise, og det ikke alltid er åpenbart hvor grensene mellom naturtypene går. Det samme gjelder grensen mellom strandberg og nakent berg.

Figur 5: Enkelte områder på Selskjæra naturreservat var dekket av gravbergknapp (SE) (Foto: Anders Thylén 2023)

8 Lindholmane naturreservat (VV00001636)

Området ble registrert av Anders Thylén og Kjell Magne Olsen den 27.09.2023.

8.1 Forvaltningsutfordringer – sammendrag

Tabell 6. Forvaltningsrelevante problemstillinger i Lindholmane naturreservat.

Beskrivelses-variabler	Arter/inngrep	Lokaliteter	Situasjon	Tiltak
7FA Fremmede arter ≥ 2	Vinterkarse og Gravbergknapp, matgrasløk	NIN5K2310185687 NIN5K2310185693 NIN5K2310185686 Åpen grunnlendt mark og nakent berg	De fleste av holmene har innslag av fremmede arter	Spesielt gravbergknapp bør bekjempes.
5XG-SM Menneskeskapte	Trebord, malingsboks,	NIN5K2310185690 NIN5K2310185691 Stranberg	På strandberg langs	Fjerne

objekter - Annen løs gjenstand - Små objekter - 0 – 1/16	noen løse bord, metallfeste for båter		vannkanten på flere av holmene	
---	---	--	-----------------------------------	--

8.2 Naturfaglige observasjoner

Naturreservatet består av tre atskilte holmer ved Lindholmane. I tillegg er omkringliggende sjøarealer i en avstand av ca. 50m fra land fredet. Formålet med fredningen er å bevare livsmiljøet for plante- og dyrelivet i området, særlig ut fra hensynet hekkende sjøfugl. Berggrunnen på de to nordligste holmene er rik og består av amfibolitt. Den sørligste holmen har noe fattigere berggrunn bestående av kvartsitt med glimmergneispartier, stedvis sillimanittførende.

Den nordligste øya (NIN5K2310185687) har innslag av naturtypen T29, epilottoral stein- og grusstrand, men området er for lite til å registreres. Ellers består øyene av nakent berg, åpen grunnlendt mark og strandberg.

Det ble totalt registrert 130 artsfunn i Lindholmane naturreservat, deriblant den rødlistede arten ask (EN). Det er tidligere registrert flere rødlistede arter av sjøfugl i området, og det ble under årets kartlegging registrert mye fuglemøkk og et ærfuglereir sør på den sørligste holmen.

8.3 Forvaltningsrelevante problemstillinger

De fleste av holmene har populasjoner av fremmede arter. Av de registrerte artene er gravbergknapp (SE) og matgrasløk (SE) de mest problematiske, da de har stor invasjonspotensiale og kan fortrenge stedege arter.

8.4 Praktiske utfordringer i felt

Befaring ble gjort i slutten av september, hvilket fortsatt var et godt tidspunkt for å fange opp det meste av karplantefloraen. Været var godt og kartleggingen uproblematisk, selv om det var litt strev med adkomst med kano.

8.5 Usikkerhet og alternative valg

Det var noe usikkerhet knyttet til avgrensninger mellom for eksempel nakent berg og åpen grunnlendt mark, da disse overgangene ofte er gradvise, og det ikke alltid er åpenbart hvor grensene mellom naturtypene går.

Figur 6: Den sørligste av Lindholmane. Her ble det registrert en del matgrasløk (Foto: Anders Thylén, 2023)

Figur 7: Fra den nordligste av Lindholmene (Foto: Anders Thylén, 2023)

9 Malmhella plantefredningsområde (VV00002430)

Området ble registrert av Anders Thylén og Kjell Magne Olsen den 29.09.2023

9.1 Forvaltningsutfordringer – sammendrag

Tabell 7. Forvaltningsrelevante problemstillinger for Malmhella plantefredningsområde.

Beskrivelses-variabler	Arter/inngrep	Lokaliteter	Situasjon	Tiltak
7FA Fremmede arter ≥ 1	Sprikemispel	NIN5K2310186074 Skogsmark	Noen forekomster	Fjernes for å hindre videre spredning

9.2 Naturfaglige observasjoner

Malmhella plantefredningsområde er en sørøstvendt helling med rik furu- og eikeskog rett sør for utskipningsanlegget fra NCC på Valberg. Stedvis, spesielt ned mot sjøen, finnes små bergknauser og hyller med rik grus. De rike gabbrobergflatene med tørrberg-kantkrattvegetasjon er sesongverrislet og levested for en rekke kravfulle arter, deriblant den svært sjeldne arten raggarve, som står som kritisk truet (CR) på Rødlista 2021. Raggarve er i Norge kun kjent på gabbroknausene rundt Kragerø, og er bare registrert på Malmhella og Grønnåsen. Malmhella er derfor vernet for å bevare raggarve og andre sjeldne plantearter på et naturlig voksested og med sitt naturlige livsmiljø.

Området består av naturtypen bærlyng-lågurtskog med noen steinlagte partier nærmest vannkanten. Skogen domineres av eik, med innslag av eik med innslag av hassel, lønn, lind, furu, osp og andre boreale løvtrær.

Innslaget av liggende død ved er godt, med 4-8 læger per dekar. Det er også forekomster av gadd (1-2 per dekar). Av rødlistede arter ble det under kartleggingen registrert buskvikke (EN), ask (EN), bergperikum (NT), flekkgrisøre (NT) og åkermåne (NT), i tillegg til tidligere registreringer av raggarve (CR), furustokkjuke (NT) og buskvikke (EN). Totalt ble det registrert 19 artsfunn i Malmhella naturreservat under årets kartlegging.

9.3 Forvaltningsrelevante problemstillinger

Verneområdet har flotte skogmiljøer med både rik og eldre skog, kvaliteter som i stor grad fortsetter utenfor verneområdet. I de bratte liene videre mot vest og nordvest har furu-eikeskogen nærmest naturskogskarakter. Det er usikkert om raggarve i dag har egnede levesteder innenfor verneområdet. Det er kun et fåtall litt åpne bergknauser ned mot sjøen som vi antar kan være egnet for raggarve i dag, og disse er truet av gjengroing og utskygging. På vestsiden utenfor verneområdet finnes også noe areal med rik grunnlendt mark, som muligens kunne vært egnet som leveområde. Raggarve er rødlistet som kritisk truet (CR), og det haster med tiltak om en skal få ivareta denne forekomsten (den ene av to kjente forekomster). Arten har ikke vært registrert i området siden 1998. Det bør gjøres et grundig ettersøk og kartlegging av raggarveforekomstene i Valberg-Malmhella-området, for å vurdere artens status og hvordan arten best kan forvaltes og ivaretas i eller utenfor eksisterende verneområde. Hensikt, mål og avgrensning av verneområdet som helhet bør gjennomgås på nytt. Basert på våre kartlegginger i området, inkludert kartlegging etter Miljødirektoratets instruks av hele Valberg-området, mener vi at et betydelig større område (helt opp til dagens grense for steinbruddet) har skoglige verneverdier og kunne vært vurdert som skogreservat.

Sprikemispel (SE) er registrert i lokaliteten. Slik situasjonen er i dag utgjør ikke denne en stor trussel for verdiene i området, men arten bør fjernes fra lokaliteten, da den har stor spredningsevne og invasjonspotensial, og kan fortrenge stedege arter.

9.4 Praktiske utfordringer i felt

Befaring ble gjort i slutten av september, hvilket fortsatt var et godt tidspunkt for å fange opp det meste av karplantefloraen. Været var godt og kartleggingen uproblematisk.

9.5 Usikkerhet og alternative valg

Ned mot sjøen var det noen bergknauser og grunnlendt mark. Flekkene var imidlertid for små til å avgrense. Feltsjiktet i skogen er ganske rikt, og det ble vurdert om deler av skogen skulle helt opp på øverste kalktrinn. Det er likevel ingen tydelige indikatorer på at det ville vært riktig.

Figur 8: Malmhella plantefredningsområde består av eldre skog med godt innslag av dødved (Foto: Anders Thylén, 2023)

10 Stokkeåsen naturminne (VV00002422)

Området ble registrert av Anders Thylén og Kjell Magne Olsen den 29.09.2023.

10.1 Forvaltningsutfordringer – sammendrag

Tabell 8. Forvaltningsrelevante problemstillinger for Stokkeåsen naturminne.

Beskrivelses-variabler	Arter/inngrep	Lokaliteter	Situasjon	Tiltak
7FA Fremmede arter =1	Høstberberis, askeskuddbeger	NIN5K2310186070 Åpen grunnlendt mark	Finnes spredt	Overvåke
1AG-B Busksjiktdekning= 10 - 25 % dekning	Gjengroing.	NIN5K2310186070 Åpen grunnlendt mark	Det er noe gjengroing med busker og løvoppslag, men det er kanskje bare en naturlig og langsom suksesjon.	Hvis en ønsker å opprettholde det åpne preget over tid, kan en på sikt vurdere forsiktig rydding av oppslag i områder kartlagt som åpen grunn- lendt mark (spesielt NIN5K2310186070).

10.2 Naturfaglige observasjoner

Området ligger vest for Stokkevannet ved E18 i Bamble. Formålet med fredningen er å bevare en lokalitet av nasjonal og internasjonal verdi for forskning, undervisning og informasjon om bergarter og prosesser knyttet til dannelsen av Fensfeltet. Stokkeåsen er et «side-magmarør» fra den gamle Fensfeltsvulkanen, som munnet ut i Bamble. Selve hovedvulkanen lå i Nome kommune. Man kan se noen av de geologiske strukturene i en skjæring ned mot veien (Halvorsen, G. et al., 1993)

Området har eng-liknende flora med noe usikkert hevdpreg. Det er en mulighet for at området ble beitet tilbake i tid, men hverken landskapet eller historiske flyfoto viser tegn på det, så naturtypen er satt til åpen svakt kalkrik grunnlendt lavmark. I tillegg består området av svak bærlyng lågurtskog, inkludert en fin lindebestand som strekker seg utenfor verneområdet, samt yngre lågurtskog og et lite felt med ung bærlyngskog ned mot veien i sør-vest.

10.3 Forvaltningsrelevante problemstillinger

Det vokser noe høstberberis spredt i området med åpen grunnlendt mark. Denne arten er klassifisert med svært høy risiko (SE) og kan spre seg videre fra etablerte forekomster. Den bør derfor fjernes fra lokaliteten.

10.4 Praktiske utfordringer i felt

Befaring ble gjort i slutten av september, hvilket fortsatt var et godt tidspunkt for å fange opp det meste av karplantefloraen. Været var godt og kartleggingen uproblematisk.

10.5 Usikkerhet og alternative valg

Området har et semi-naturlig preg, med enkelte eng-arter, så det er noe usikkerhet knyttet til typebestemmelsen (mellom semi-naturlig eng og åpen grunnlendt mark) og/eller hevdpreg. Det er mye nakent berg og tynt jordsmonn, og tilgroing med skog er naturlig svært langsom i området. På bakgrunn av landskapet for øvrig og historiske flyfoto, ble naturtypen satt til åpen grunnlendt mark uten tydelig hevdpreg. Det er likevel betydelig innslag av beitepreget skog i nærområdene, og det er mulig at det hadde vært mer riktig å angi hevdintensitet som tydelig hevdpreg.

Figur 9: Stokkeåsen naturminne (foto: Anders Thylén, 2023)

11 Kjær naturreservat (VV00001225)

Området ble registrert av Øivind Gammelmo den 13.juni 2023.

11.1 Forvaltningsutfordringer – sammendrag

Tabell 9. Forvaltningsrelevante problemstillinger for Kjær naturreservat.

Beskrivelses-variabler	Arter/inngrep	Lokaliteter	Situasjon	Tiltak
1AG-B Busksjiktdeknning = 0 - 2,5 % deknning	Løvoppslag	NIN5K2310189131 Sør-øst i lokaliteten	Spredning inn i reservatet fra et gjengroende kulturlandskap utenfor	Rydding

11.2 Naturfaglige observasjoner

Kjær naturreservat ligger i en sørøst-vendt li like nord for E-18 ved Kjær i Bamble. Berggrunnen består av gneis med kvartsitt og amfibolitt. Formålet med fredningen er å bevare en forekomst av edellauvskog med særlig urørt preg og av stor plantegeografisk interesse.

Området består av en kombinasjon av eikeskog på svak bærlyng-lågurtmark, frisk edellauvskog samt fattigere skog av bærlyng- og lyngtype. Skogen har forekomst av en lang rekke gamle edellauvtrær, der enkelte trær har grov sprekkebark og forekomster av vedmold. Det er mye dødved i ulike nedbrytningsklasser i lokaliteten. Undervegetasjonen er grasdominert. Nord-øst i området ligger en svartor-sumpskog som delvis er inkludert i reservatet.

De rødlistede artene eikeildkjuke (NT) og lind (NT) ble registrert under kartleggingen. Det er tidligere også registrert ruteskorpe (NT)

11.3 Forvaltningsrelevante problemstillinger

Sør-øst i området er det en del løvoppslag i spredning inn i skogen fra et gjengroende kulturlandskap utenfor. Dette bør ryddes for å unngå videre spredning inn i reservatet. Det ligger en svartor-sumpskog nord øst for lokaliteten, som bare delvis er inkludert i reservatet. Reservatet kunne med fordel utvides til å omfatte mer av denne naturtypen, da dette er en rødlistet (VU) naturtype.

Bortsett fra rydding av nytt løvoppslag i sør-øst, bør området få fortsette å ha fri utvikling, det er vernet til dels grunnet sitt urørte preg.

11.4 Praktiske utfordringer i felt

Befaring ble gjort i juni, hvilket var et ideelt tidspunkt for å fange opp karplantefloraen. Været var godt og kartleggingen uproblematisk.

11.5 Usikkerhet og alternative valg

Det var noe usikkerhet knyttet til avgrensninger da disse overgangene ofte er gradvise, spesielt mellom frisk og noe tørkeutsatt edelløvskog.

Figur 10: Den nedre delen av Kjær naturreservat består av eikeskog (foto: Øivind Gammelmo, 2023)

Figur 11: I den øvre delen av Kjær naturreservat finnes en svartor-sumpskog (foto: Øivind Gammelmo, 2023).

12 Artsregistreringer

Kartleggingen i prosjektet har gitt noen nye funn av rødlistearter (Artsdatabanken, 2021), se tabell 2 nedenfor, men det er flest nye registreringer av fremmede arter. Tabell 3 viser en oversikt over de fremmede artene og problemartene som er registrert i prosjektet.

Tabell 10: Funn av rødlistearter under kartleggingen i 2023.

Gruppe	Norsk navn	Vitenskapelig navn	Status2021	Totalt
Karplanter	Ask	<i>Fraxinus excelsior</i>	EN	5
	Åkermåne	<i>Agrimonia eupatoria</i>	NT	1
	Bergperikum	<i>Hypericum montanum</i>	NT	1
	Flekkgrisøre	<i>Hypochaeris maculata</i>	NT	1
	Lind	<i>Tilia cordata</i>	NT	2
Sopp	Eikeildkjuke	<i>Phellinus robustus</i>	NT	1
Totalt				11

Tabell 11. Funn av fremmede arter og problemarter under kartleggingen i 2023.

Gruppe	Norsk navn	Vitenskapelig navn	Status 2023	Totalt
Karplanter	Gravbergknapp	<i>Phedimus spurius</i>	SE	5
	Rynkerose	<i>Rosa rugosa</i>	SE	2
	Vinterkarse	<i>Barbarea vulgaris</i>	NR	5
	Sibirbergknapp	<i>Phedimus hybridus</i>	SE	1
	Matgrasløk	<i>Allium schoenoprasum</i>	SE	2
	Havre	<i>Avena sativa</i>	NR	1
	Solsikke	<i>Helianthus annuus</i>	NR	1
	Sprikemispel	<i>Cotoneaster divaricatus</i>	SE	1
	Høstberberris	<i>Berberis thunbergii</i>	SE	1
	Askeskuddbeger	<i>Hymenoscyphus fraxineus</i>	SE	1
Totalt				20

13 Referanser

- Artsdatabanken. (2021). *Norsk rødliste for arter 2021*.
<https://artsdatabanken.no/lister/rodlisteforarter/2021/>
- Artsdatabanken. (2023, august 11). *Fremmede arter i Norge—Med økologisk risiko 2023*.
<https://www.artsdatabanken.no/lister/fremmedartslista/2023>
- Artsdatabanken og GBIF Norge. (2023). *Artskart—Internettportal for artssøk*.
<https://artskart.artsdatabanken.no/>
- Bratli, H., Halvorsen, R., Bryn, A., Arnesen, G., Bendiksen, E., Jordal, J. B., Svalheim, E. J., Vandvik, V., Velle, L. G., Øien, D.-I., & Aarrestad, P. A. (2019). *Beskrivelse av kartleggingsenheter i målestokk 1:5000 etter NiN (2.2.0). Utgave 1, kartleggingsveileder nr 4*, Artsdatabanken, Trondheim.
- Halvorsen, G., Bergstrøm, B., Dons, J., Erikstad, L., Halvorsen, R., Sloreid, S.-E., & Wiersdalen, T. A. (1993). *Ny E 18 gjennom Bamble—Naturfaglige konsekvensvurderinger. - N1NA Utredning 53: 1-95*.
- Halvorsen, R. (2016). *NiN – typeinndeling og beskrivelsessystem for natursystemnivået. – Natur i Norge, Artikkel 3 (versjon 2.1.0): 1–528*, Artsdatabanken, Trondheim;
<http://www.artsdatabanken.no>.
- Miljødirektoratet. (2023). *Naturbase*.
<https://geocortex02.miljodirektoratet.no/Html5Viewer/?viewer=naturbase>

Biofokus

– for et godt kunnskapsgrunnlag

Biofokus er en ideell stiftelse som skal tilrettelegge informasjon om biologisk mangfold for beslutningstakere, samt formidle kunnskap innen fagfeltet bevaringsbiologi. Biofokus ønsker å bidra til en kunnskapsbasert forvaltning av norsk natur.

En kunnskapsbasert forvaltning forutsetter god dokumentasjon av de arealene som skal forvaltes. Biofokus legger derfor stor vekt på feltarbeid for å sikre oppdaterte og relevante data om botanikk, zoologi, økologi, samt avgrensning og verdisetting av områder.

Høy kompetanse er en forutsetning for å kunne registrere og presentere biologisk mangfold-data på en god måte. Biofokus sine medarbeidere er derfor godt skolert innenfor en rekke artsgrupper og har en bred økologisk forståelse for de ulike naturtypene som de arbeider med, det være seg skog, kulturlandskap eller ferskvann. Digitale verktøy som databaser, GIS og bilde-behandling er viktige redskaper i vårt arbeid for å anskueliggjøre naturverdier på en best mulig måte.

Stiftelsen utgir den digitale rapportserien **Biofokus rapport**.

Biofokus rapport 2023–119
ISSN 1504-6370
ISBN 978-82-8449-290-2

Gaustadalléen 21
NO-0349 OSLO
Org.nr: 982 132 924
post@biofokus.no
biofokus.no